

ERNEST MARAGALL

Conseller d'Educació de la Generalitat de Catalunya

‘Aquesta no és una llei que vulgui canviar-ho tot, sinó que fa possibles tots els canvis. Es tracta de canviar el mínim per a que tot pugui canviar’

JORDI SÁNCHEZ

Fotografia: Pau Fabregat

El 20 de març de 2006 es va signar el Pacte Nacional per a l'Educació de Catalunya, aprovat per la major part d'entitats de la comunitat educativa, patronals, federacions de pares i mares d'alumnes, entitats municipals i sindicats (l'únic sindicat amb presència significativa que no el va signar va ser la USTEC). El Pacte volia establir un consens ampli a la comunitat educativa per intentar afrontar els principals problemes que pateix: dualització del sistema –amb diferències entre els centres sostinguts amb fons públics–, potenciació de la participació de les famílies en el procés educatiu, increment de l'autonomia dels centres educatius perquè puguin gestionar amb èxit projectes educatius acceptats per la seva comunitat educativa sota una cultura de l'avaluació, corresponsabilització de l'administració local i augment de les seves competències en educació i millora de la carrera professional del professorat.

Ara, dos anys més tard, l'educació segueix tenint un lloc prioritari en l'agenda del Govern de la Generalitat. El 16 novembre de 2007 el conseller d'Educació, Ernest Maragall, va presentar en roda de premsa el document de bases per a la Llei de l'Educació de Catalunya, text que estableix tres pilars bàsics en l'educació del país: l'escola, unitat bàsica i nucli actiu de relació amb les famílies i l'entorn social; els docents, reconeguts i destacats protagonistes del sistema educatiu; i una estructura que doni resposta a la diversitat territorial de Catalunya.

Des de la primera presentació pública del document, mestres i professors s'hi han mostrat majoritàriament en contra, i els sindicats van decidir organitzar una jornada de vaga el passat 14 de febrer, exigint-ne la retirada en considerar que obre la porta a la privatització dels centres sense solucionar els problemes actuals.

D'altra banda, la Fundació Jaume Bofill va presentar, poc després de fer-se públiques les bases per a la Llei d'Educació, un informe que assegurava que Catalunya retrocedia en aspectes bàsics del sistema educatiu: descens del percentatge de joves que completen, com a mínim, el batxillerat o la Formació Professional, augment de la taxa d'abandonament prematur, taxa de repetidors de quart d'ESO superior a la mitjana espanyola.

Amb la proposta de la conselleria d'Educació i l'informe de la Fundació Bofill sobre la taula i a manera de referents bàsics, *frc REVISTA DE DEBAT POLÍTIC* posa a l'abast del lector aquesta entrevista/conversa entre Jordi Sánchez, director de la Fundació Jaume Bofill –convertit, en aquest cas, en l'entrevistador d'excepció–, i el conseller d'Educació de la Generalitat, Ernest Maragall. Aquest és el resultat, segons la transcripció de Cristina González, d'aquesta llarga i dis-tesa conversa sobre el futur de l'educació a Catalunya que tingué com a escenari el Parlament de Catalunya.

Jordi Sánchez (J. S.).- Hi ha un reconeixement de la realitat de l'educació al país, que ha sortit en els annexos del Document de bases, quan el departament el va fer públic, que després ha estat reconfirmat i que ha topat amb una realitat que alguns sabíem però que l'opinió pública desconeixia. Probablement aquesta realitat que no agrada i que posa sobre la taula les debilitats del sistema és el que planteja la urgència d'un canvi en el sistema, que es concreta en una llei.

La qüestió que està en gran mesura a debat és: una llei té la capacitat per canviar els elements dels sistema que no estan funcionant? I una llei com aquesta, que fonamentalment aborda els aspectes organitzatius del centres educatius i que, conscientment, deixa de costat el que ha estat habitualment el cos de les lleis (elements pedagògics, didàctics, curriculars) és una aposta molt decidida per part del govern a partir d'una diagnosi del problema. Fins a quin punt el repte està en els aspectes organitzatius? I què podem esperar d'una llei, sabent que les lleis tenen una influència relativa? De fet, el Pacte Nacional per a l'Educació tenia molts altres elements que els estrictament organitzatius. El perquè d'aquesta aposta, que amaga una diagnosi de la realitat, pot ser una bona manera per ubicar-nos en el debat.

Ernest Maragall (E. M.).- El primer que hauríem de dir en aquest sentit és que aquesta diagnosi sobre la situació de l'educació que hem anat incorporant en els últims

mesos, amb el contingut del propi document de bases, però també amb informes de la Fundació Bofill, Informes PISA, etc., tenen en comú, com és lògic, fer un zoom crític sobre els aspectes més explicatius dels dèficits, de les mancances i dels defectes del sistema. Però aquest zoom crític, imprescindible, és injust en la mesura que, en tant que diagnòstic, amaga una dada bàsica. És massa una fotografia fixa del que tenim avui, i massa poc una explicació de com hi hem arribat i de les capacitats i potencialitats que han acompanyat el procés de construcció del que tenim avui i dels actius amb què comptem a l'hora de plantejar un instrument com aquest. Hi ha hagut, sens dubte, dificultats a l'hora d'entendre la veritable voluntat reformadora que planteja la Llei d'Educació. Tots plegats hem donat peu a una hipòtesi de responsabilització exclusiva del propi sistema educatiu en general, i dels professionals docents en particular. I aquesta responsabilització acaba sent una part del problema. Estem davant d'una actitud que és expressió de reacció puntual però també carregada d'*inputs* diversos. Alguns molt llunyans. En molts casos, derivats de l'acció dels successius governs i, en d'altres, com a resultat de l'evolució de la pròpia societat. Dit això, jo discreparia... bé, discrepar no: deixa'm matisar. Quan es diu que la llei només tracta aspectes organitzatius, l'estem rebaixant, de concepte i de pro-

funditat. Efectivament, això sí, és una llei de sistema, no de pedagogia.

J. S.- I crec que aquesta és una bona decisió.

E. M.- I és una decisió del tot conscient.

J. S.- I bona, segons la meua opinió.

E. M.- Però quan parlem de sistema estem parlant d'alguna cosa més que de criteris d'organització. Estem parlant de tot el que defineix la mida, la potència, l'equilibri, les prioritats, la capacitat d'adaptació, la versatilitat, la plasticitat d'aquest sistema educatiu. Per tant, en el límit estem dient que aquesta llei renuncia a ser una més de la sèrie LOGSE, LOCE, LOE. Però, en canvi, vol fer possible que els aspectes més crítics i problemàtics que hem d'afrontar tinguin resposta adequada des del propi sistema.

Es tracta d'equipar el sistema educatiu, els centres i els docents, amb les eines necessàries per construir la seva pròpia política, enlloc d'entestar-nos a fer des de dalt una definició de com ha de ser tot. Tenim el que tenim, però estem en condicions de donar un nou impuls i noves energies als centres educatius, als equips docents. Voldríem que la nova llei ens permetés compensar tot allò que ha estat viscut com a negatiu per a un desplegament pedagògic òptim.

J. S.- Jo crec que aquesta voluntat, que és molt visible quan es llegeix el document de bases...

E. M.- Potser hauríem d'explicar-la més. Potser hauríem de ser més descarats.

J. S.- És un encert. Però en canvi, el debat que hem tingut fins ara s'ha construït molt a partir d'interpretacions del que eren algunes afirmacions de fons, que constituïen el debat inicial que el departament, i interpretacions que moltes vegades s'han fet sota una determinada sospita. Una sospita que té a veure amb la sensació que el departament, aquest i els anteriors, "ens complicarà la vida als docents"...

E. M.- Sí, amb un altre canvi, amb una altra llei més.

J. S.- I que això té a veure amb una desconfiança en el propi sistema per regenerar-se. Jo crec que aquest és un dels elements més complicats a l'hora d'elaborar un consens social pel que serà la futura llei i la seva aplicació. La qüestió que cal posar sobre la taula, i que suposo que des del departament teniu present, és com evitem caure i recrear-nos en un pessimisme per part dels professionals que assumeixen la complexitat de la professió docent, amb una manca de confiança absoluta en el sistema i en una manca de confiança

amb la institució de govern de la política educativa, molt, o sobretot, per una història, de Catalunya, però sobretot d'Espanya, on les successives reformes s'ha percebut que més que resoldre han afegit problemes.

E. M.- La meua manera de respondre a tot això és que aquesta no és una llei que vulgui canviar-ho tot, sinó que fa possible tots els canvis, que és diferent. Es tracta de canviar el mínim per a que tot pugui canviar, i no pas fer grans aparences de canvi per a que tot continuï igual. Aquesta és la filosofia i la condició a partir de la qual hem de treballar. I és la condició que hem de fer arribar als docents. El primer que els hem de dir és que pel sistema públic que tenim, amb potència i qualitat professional, ens podem plantejar projectes ambiciosos de reforma, basats en donar confiança al sistema educatiu. No és perquè tot està malament, que tot és un desastre, que cal reaccionar. Al contrari: és perquè tenim un sistema públic potent que ha estat capaç d'encaixar processos de canvi

social al nostre país de manera molt digna, i és perquè tenim professionals que han sabut reaccionar amb la seva pròpia iniciativa i que han donat respostes adequades, que ara tenim un punt de partida per pensar que aquesta reforma és viable i possible. Cal que confiïem en ells i ells han d'entendre que hi confiïem, i que el que fem és donar-los veu i dret a decidir. I aquesta és una de les qüestions de fons del debat. El que estem plantejant és des d'on i qui pren les decisions, a cada centre i en el conjunt del sistema.

J. S.- Aquest és un tema important, que toca el concepte d'autonomia de centre.

E. M.- Sí, i el concepte de direcció, i el concepte d'avaluació,...

J. S.- Efectivament. Com ja sap, aquest ha estat històricament, per a determinats sectors de la comunitat educativa, un concepte criticat com a eina o porta d'entrada a un creixement de les desigualtats. Podem estar d'acord que sobta que es reaccioni posant sobre la taula arguments forts contra el propi concepte d'autonomia.

E. M.- Això ve determinat per una manca de credibilitat legitimada pel temps i per la pràctica de molts governs successius, de la que jo no em vull desentendre, perquè sóc hereu i part d'aquest sistema. La legitimitat de l'escepticisme és total. Confio que aquest debat de xoc que hem tingut en els darrers mesos formi part d'un mecanisme necessari de reacció en cadena positiva. Hi ha indiscutiblement una reacció positiva de molts, i no ho dic demagògicament, que creuen que aquesta és una oportunitat magnífica i que em diuen "no afluixis, tira

Estem en un moment de concretar conceptes, límits, drets i deures, capacitats, competències, en cadascun dels nivells. I aquí hi ha molta feina a fer per a que aquest edifici complex s'aguanti. Es tracta que el triangle centre-docent-territori estigui equilibrat adequadament

endavant, segueix per aquesta via". Estem en un moment de concretar conceptes, límits, drets i deures, capacitats, competències, en cadascun dels nivells. I aquí hi ha molta feina a fer per a que aquest edifici complex s'aguanti. Es tracta que el triangle centre-docent-territori estigui equilibrat adequadament. Cal que cadascun d'ells faci el que toca i es relacioni correctament amb els altres dos, perquè sinó el triangle es descompensa.

J. S.- Arribarem al territori, perquè crec que és un dels elements claus pel que fa a l'autonomia de centre. Una de les crítiques que es pot fer al document de bases, perquè cap document és perfecte, i aquest tampoc, és: hi ha una aposta molt forta per revaloritzar el professorat, per dotar de poder el professorat però, en canvi hi ha un tema pel que es passa de puntetes, però no s'hi entra: la formació del professorat. Hi ha la sensació que la Llei que acabarem tenint és una llei que parteix de la convicció que els bons professionals han de tenir una bona formació (estudis demostren que només la selecció dels millors ens permetrà tenir un sistema educatiu millor), però en canvi, per qüestions que afecten altres departaments, com el d'Universitats, hi ha el risc que aquesta Llei d'Educació deixi fora un tema tan central com és la formació del professorat. No hi ha el risc que aquesta acabi sent la llei del departament, i no pas la Llei del Govern sobre Educació?

E. M.- Com a risc l'admeto.

J. S.- Ho dic al revés: quantes vegades ha parlat amb el conseller Huguet i amb els rectors de les universitats?

E. M.- D'aquesta qüestió de la formació n'estem parlant i estem prenent decisions abans i a més de la Llei. El que fa la llei és recollir els criteris sobre els quals ja estem decidint: de reforma del concepte i de procediment. No

només hi ha una decisió europea i espanyola entorn dels quatre anys de magisteri, i l'entorn del què vol dir màster per als llicenciats que vulguin dedicar-se a l'ensenyament, sinó que també estem entrant de ple amb el departament d'Universitats i amb les universitats mateixes per a la concreció total i operativa d'aquests conceptes: què vol dir pràctiques? quins requisits demanarem per començar magisteri a més de la nota de tall? amb quines característiques caldrà organitzar les pràctiques i la seva repercussió en els processos d'incorporació en el sistema educatiu? En definitiva, la relació entre coneixements i aptituds necessàries per a la funció docent. I això és un gran canvi respecte a la situació precedent. Es tracta d'afegir una determinada capacitat d'ofici didàctic i pedagògic, però també, per exemple, unes aptituds per fer front a les complexitats que poden mostrar els nostres adolescents.

J. S.- Tenim un sistema que ve regulat...

E. M.- El que ens ha de resoldre el nou màster és això.

J. S.- És conscient del malestar que hi ha en aquests moments...

E. M.- Estic convençut que ben aviat el superarem.

J. S.- Al marge del tema del màster, tenim un sistema inclusiu de 6 a 16 anys, i que amb la llei serà de 3 a 16 anys, que es vol mantenir amb una certa coherència, i en canvi tenim una porta d'entrada a la professió docent que no és inclusiva,

que són portes d'entrada formatives molt diferenciades. Com podem garantir un model inclusiu si les portes d'entrada no són les mateixes? Quan es planteja la necessitat d'una llei educativa pel país amb els elements d'ineficàcies i ineficiències per les desigualtats que genera, aquest és un tema que hem d'agafar i posar-lo sobre la taula. I no es tracta d'un debat teòric.

E. M.- No es tracta d'un debat teòric, però tampoc no és estrictament un debat per a la franja de formació inicial. La formació ens ha de donar mestres una mica més professors i professors una mica més mestres. Segon, hem de dedicar un esforç real amb els docents, amb les

universitats, per examinar l'etapa que va des dels dos últims anys de primària als dos primers de la ESO, dels 9 als 14 anys, perquè són els anys on es guanyen o es perden totes les batalles.

J. S.- Efectivament.

E. M.- Hi ha algun element que ens impedeix de treballar

adequadament en el terreny pedagògic, didàctic, en el terreny de la gestió de grups, en el terreny de l'avaluació, per garantir que el trànsit avui mal resolt entre primària i secundària trobi una continuïtat natural. Fa falta anàlisi de bones pràctiques, les que ara ja tenim. Fa falta reconèixer les nostres excel·lències, que hi són, proclamar-les, posar-les a l'abast de tothom, i incorporar-les en el procés de formació inicial i permanent així com en la gestió d'aquesta autonomia real que estem oferint. Haurem de fer possible l'adopció de fórmules que s'hagin demostrat exitoses. Li parlo d'una experiència concreta. L'altre dia estava amb un grup d'escoles i instituts que ja ara s'han de coordinar i intenten fer-ho bé. Però jo crec que no és només un tema de coordinació, sinó també de voluntat, de criteri pedagògic, de seguiment individualitzat.

J. S.- Deixi'm que l'aturi aquí, perquè això em permet introduir el concepte territorial, el concepte de zona.

E. M.- Exacte. Amb experiències com aquesta estem fabricant una zona educativa.

J. S.- Quan algú critica el concepte d'autonomia de centre, probablement s'acaba construint un imaginari amb un centre, aïllat, que acaba donant guerra per la seva banda. I per tant, els millors, els que tenen les millors condicions, sobreviuran i els altres, sota el criteri del darwinisme social, cauran. En canvi, l'autonomia de centre té, però, alguns elements de contrapartida: un d'ells, el concepte de territori, les zones educatives. I això ens permet parlar del govern local, de l'autoritat local.

E. M.- El govern local de l'educació, la zona educativa, és un dels conceptes claus de la proposta. Ha de ser un govern de suma intel·ligent de recursos i capacitats aportats per l'administració educativa responsable, que és l'autonòmica, i l'administració local implicada. Un govern que, per tant, estarà en les millors condicions per gestionar el conjunt.

J. S.- Aquest és un tema molt important. Fins i tot algunes mesures presents i que d'altres països, com Finlàndia, han posat sobre la taula, que és la possibilitat de la modificació de l'assignació dels llocs de treball per part dels funcionaris que han guanyat una oposició, la possibilitat que siguin els propis centres els que acabin configurant una plantilla.

E. M.- Aquest és sens dubte un dels punts crítics del debat de la Llei. Es tracta de trobar l'equilibri entre la capacitat d'intervenir en la selecció de nous professionals per integrar-se en un equip docent caracteritzat per l'estabilitat, amb el respecte a la mobilitat imprescindible del sistema educatiu. Hem de dotar de noves eines al sistema per fer possible aquest equilibri. És un equilibri que val la pena aconseguir.

J. S.- Jo crec que es tracta de que els propis funcionaris puguin visibilitzar com es produirà aquesta proposta, perquè sinó es corre un risc.

E. M.- En algunes converses que he tingut, el que se'm demana és poder comptar amb un equip que no es desmunti a cada moment. És a dir, estabilitat de l'equip per fer possible la continuïtat del projecte. Però també una mestra, legítimament i de manera inconscient, em va dir un dia: "si els centres poden triar en funció del perfil professional, jo ho tinc difícil per treballar al centre al costat de casa meva". Evidentment, aquest no és el criteri pel que s'ha de regir el sistema educatiu.

Aquest no ha de ser un factor determinant i decisiu, perquè sinó arribarem a l'absurd.

J. S.- A l'absurd ja hi som ara! Comparteixo l'esperit que tenen moltes famílies i professionals de voler mantenir de la coherència d'un equip, en un projecte ja existent, quan la incorporació de noves persones no acaba sent harmònic ni amb el projecte ni amb les exigències educatives, i això genera disfuncions en centres. El punt crític del debat és si no sabem com es pot concretar l'equilibri. Com mantenir-lo, preservant els drets?

E. M.- Primer: mantenir els criteris de formació; segon, reformar els d'accés i de selecció; i tercer, possibilitar

que les decisions d'assignació de llocs de treball es facin en funció de les capacitats globals de l'individu, el seu perfil professional i de les necessitats del propi centre, formulant-ho de la manera més intel·ligent.

J. S.- Jo crec que fins que aquests elements no s'acabin de definir amb claredat, la tranquil·litat continuarà existint.

E. M.- Crec que estem en condicions que la Llei, des d'aquest punt de vista, sigui concreta, precisa i tranquil·litzadora.

J. S.- Fem un salt. L'avaluació i les pors que ha generat. Un sistema que no s'avalua és un sistema que no té capacitat d'aprendre

E. M.- A mi em fa fins i tot vergonya haver-ho de defensar. Però ho farem, i ho explicarem tantes vegades com calgui. És un criteri que

farà possible el reconeixement dels professionals que hi afegeixen implicació, dedicació, estudi, recerca, innovació i responsabilitat. Ha de fer possible un reconeixement de les aportacions de cadascun dels docents. És clar que aquells que no tinguin cap interès en implicar-se i que se ceneixin als mínims obligatoris no en sortiran beneficiats. Tindran menys possibilitats de carrera, menys incentius de progrés. Però serà sempre per una decisió pròpia.

J. S.- Un tema recurrent en els últims anys: els recursos dedicats a l'educació. Catalunya està a la cua d'Europa i de les comunitats autònomes en inversió educativa pública. És veritat que els diners no ho són tot...

E. M.- Això amaga una determinada realitat del servei públic educatiu. Però el fet és que hem augmentat els recursos un 70% en quatre anys, i els seguim augmentant. Disposem de les dotacions físiques i docents comparables a Europa, i el que ara hem de fer és que el sistema sigui més capaç d'optimitzar aquests recursos, sense renunciar a afegir-hi tot el que ens falta, que és bastant.

Hem de ser autoexigents amb el que tenim, que és més del que hem tingut mai i perfectament comparable amb d'altres sistemes educatius. I recordem que hi ha estudis que demostren que un increment de recursos no porten necessàriament una millora en la qualitat.

J. S.- Però quan tens aproximadament un 1'2% del PIB que l'aporten les famílies, de manera particular, a través del pagament de quotes, s'acaben establint mecanismes, barreres, que dificulten moltes vegades el model d'equitat. El Pacte Nacional d'Educació apostava per un imaginari de servei públic educatiu que garantís un accés al centre edu-

catiu sense una barrera econòmica de quotes. A mi això se'm fa molt difícil d'imaginar si no és amb un increment adequat i suficient. Aquest és el punt més feble i el gran repte que es planteja.

E. M.- Però aquest repte el tenim abans i després de la Llei, amb i sense la Llei. Podem discutir el ritme, els matisos, però hem de resoldre la qüestió que l'accés a l'ensenyament estigui subjecte a les mateixes regles en totes les parts del servei públic. Però per avançar-hi, hem de ser conscients, sense resignar-nos-hi, de les desigualtats derivades de la societat tal com és, de la sociologia urbana, dels desequilibris de renda. Si som del tot sincers, hauríem d'admetre que en l'actual situació hi ha una part de la funció de les quotes voluntàries que és una funció conscientment volguda pels centres que les apliquen i pels pares que les aporten. Per tant, no és qüestió

econòmica exclusivament, sinó que és també una qüestió de cultura urbana i de sociologia.

L'objectiu d'aquesta llei és que tots els ciutadans d'aquest país siguin conscients que l'escola pública és magnífica. L'escola pública ha de ser tota ella objecte de motivació positiva, objecte de valoració social, de reconeixement. Ha de tenir cues d'entrada. Com ja comença a succeir en un bon nombre de casos.

J. S.- S'atreveix a posar una data en el temps on tinguem un fracàs escolar estàndard amb els països de l'Europa dels 15? Ara estem al voltant 30% de nois i noies que en acabar l'ensenyament obligatori no certifiquen; i prop del 40% de nois i noies que en batxillerat i cicles formatius acaben abandonant.

Això no s'arregla d'avui per demà, no s'arregla a curt termini. Això no ho arregla una Llei: és una qüestió d'inversió. En quant temps s'arregla? 10, 20 anys?

E. M.- Jo crec que 10 anys és el mínim, pel recorregut generacional de tot l'itinerari que implica, però també és el màxim que ens podem permetre. És una qüestió de constància i d'adaptació permanent.

J. S.- Serà una llei concertada no només amb la comunitat educativa, sinó també amb els agents socials.

E. M.- És imprescindible que sigui compartida i acordada per la comunitat educativa, i els i les docents en primer lloc. Però per damunt d'això és una llei de país; a partir de la iniciativa consensuada al màxim entre les forces polítiques, ha de comptar amb el suport de les famílies, dels pares i mares, dels empresaris, dels universitaris, dels mitjans de comunicació. Com totes, aquesta és una llei de la ciutadania, i no un conveni col·lectiu. ■

El govern local de l'educació, la zona educativa, és un dels conceptes claus de la proposta. Ha de ser un govern de suma intel·ligent de recursos i capacitats aportats per l'administració educativa responsable, que és l'autònoma, i l'administració local implicada